

...od nemoci ke zdraví...

Staráme se o to, aby nemocniční prostředí bylo bezpečné,

říká **MUDr. Dana HEDLOVÁ**

MUDr. Dana Hedlová je autorkou mnoha odborných publikací v oboru epidemiologie, intenzivně se věnuje přednáškovým aktivitám a také vyučuje na 3. lékařské fakultě Univerzity Karlovy. Je aktivní členkou řady odborných vědeckých společností. Na pozici nemocniční epidemioložky a vedoucí Oddělení nemocniční hygieny Ústřední vojenské nemocnice působí od roku 1995.

● **Jaká je charakteristika Oddělení nemocniční hygieny?**

Od 1. února 2013 naše oddělení řídí a organizuje činnost v následujících oblastech: nemocniční hygiena, bezpečnost a ochrana zdraví při práci a činnost oddělení centrální sterilizace v ÚVN.

● **Můžete krátce popsat jednotlivé činnosti oddělení?**

Pokusím se srozumitelnou formou naši práci přiblížit.

Začnu s oblastí nemocniční hygieny. Základní zaměření naší odborné činnosti v této oblasti lze rámcově rozdělit na vzájemně na sebe navazující a prolínající se oblasti – na epidemiologii a hygienu a na prevenci a kontrolu infekcí.

Nemocniční hygiena v sobě de facto zahrnuje většinu oborů či odborností, které jsou zastoupeny v hygienické službě. Rozdíl je specifické prostředí zdravotnického zařízení – nemocnice, kde je prováděna celá řada odborných výkonů, se kterými se jinde nesetkáte. A rozdíl je také v populaci, které se to týká. Do nemocnice přichází většina pacientů – klientů s nějakými zdravotními obtížemi, protože potřebují odbornou pomoc. A tak zde dochází ke konfrontaci člověka, který je v důsledku své nemoci nějakým způsobem oslaben (může mít sníženou obranyschopnost v důsledku svého onemocnění, může trpět bolestivými stavy, navíc se obává výsledku vyšetření či operace), s prostředím, které je určitým způsobem rizikové. Člověk se zde podrobuje výkonům, kterým se v jiném prostředí podrobit nemůže. Od neinvazivních procedur (např. rehabilitačních) až po složité, často mnohahodinové operace. Ošetřování, vyšetřování a léčení může probíhat jak ambulantně, tak za hospitalizace.

Úkolem našeho oddělení je starat se o to, aby bylo nemocniční prostředí bezpečné pro všechny, kteří se v něm pohybují – pro pacienty, zdravotníky, návštěvníky a řadu dalších osob, které do nemocnice vstupují. Musíme nastavit úroveň všech činností, které by mohly mít negativní vliv na výsledek poskytované péče tak, aby se při jejím dodržování maximální možnou měrou minimalizovalo zejména riziko vzniku infekcí.

● **Jaké infekce máte na mysli především?**

Jedná se o specifickou skupinu infekčních komplikací, které vznikají v souvislosti s poskytováním zdravotní péče. Dříve se označovaly jako nemocniční či nozokomiální nákazy, dnes se používá termín,

který vychází z anglického výrazu health-care associated infection – tedy infekce spojené se zdravotní péčí.

● **Jaké jsou základní hygienické požadavky pro provoz nemocnice a jak je zajišťujete?**

Povinnost zajistit základní hygienické požadavky pro provoz nemocnice vychází z platné legislativy. Nemocnice musí mít zpracován provozní řád, který předkládá ke schválení orgánu ochrany veřejného zdraví – hygienické službě.

Provozní řád stanoví celonemocničně platné hygienické a protiepidemické požadavky na zajištění provozu a poskytování léčebné a ošetrovatelské péče tak, aby se minimalizovalo riziko vzniku a šíření infekcí spojených se zdravotní péčí. Zahrnuje požadavky na režim zaměstnanců při ošetřování, vyšetřování a léčení pacientů, ošetrovací režim, hygienu rukou, dezinfekci a sterilizaci, zásady odběru biologického materiálu, opatření k prevenci přenosu infekčních agens, manipulaci s prádlem, stravování pacientů, úklid, likvidaci odpadů, ochrannou dezinsekcí a deratizaci, kontrolu vodního hospodářství, očkování pracovníků, požadavky na vybraná pracoviště a další. Řada uvedených oblastí je dále rozpracována v navazujících nemocničních předpisech. Za dodržování provozního řádu odpovídají vedoucí pracovníci na všech stupních řízení.

V návaznosti na jasně stanovená a v praxi dodržovaná standardní opatření k vyloučení rizika přenosu původců infekčních onemocnění, která představují nepodkořitelné minimum při poskytování jakékoliv zdravotní péče u všech pacientů, je nutné stanovit a v praxi zajistit dodržování opatření izolačních. To jsou specifická opatření zaměřená na omezování rizika

Světový den hygieny rukou v ÚVN

kontaktního, kapénkového a vzdušného přenosu původců infekčních onemocnění, zaváděná v indikovaných případech nad rámec opatření standardních.

Bez písemně stanovených postupů lze jen těžko požadovat jejich dodržování. Co je psáno, to je také dáno.

● **Problematika prevence a kontroly infekcí je definována i zákonem...**

Jistě. Mohu citovat zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a o podmínkách jejich poskytování (dále jen zákon o zdravotních službách): „Poskytovatel lůžkové péče je povinen v rámci prevence a kontroly infekcí zpracovat program pro prevenci a kontrolu infekcí spojených se zdravotní péčí a zajistit jeho činnost. Zaměření tohoto programu musí odpovídat charakteru poskytované zdravotní péče a musí vycházet z průběhu hodnocení rizika vzniku infekcí spojených se zdravotní péčí v konkrétních podmínkách daného poskytovatele.“

Ustanovení a činnost programů prevence a kontroly infekcí ve zdravotnických zařízeních České republiky požaduje nejenom tento zákon, ale také Doporučení Rady EU 2009/C/01 z 9. června 2009, o bezpečnosti pacientů včetně prevence a kontroly infekcí spojených se zdravotní péčí. Doporučení Rady EU 2002/77/EC z 15. listopadu 2001 o uvážlivém používání antimikrobiálních látek v humánní medicíně požaduje součinnost aktivit zaměřených na prevenci vzniku a šíření antibiotické rezistence se systémem prevence a kontroly infekcí ve zdravotnických zařízeních.

● **Jak jsou tato zákonná nařízení aplikována v Ústřední vojenské nemocnici?**

Vedle již zmíněného provozního řádu je v naší nemocnici směrnici ředitele stanoven program prevence a kontroly infekcí. Je stanoveno zaměření programu, jeho personální zajištění a koordinace, organizace a zaměření činnosti, zaměření systému surveillance (sledování na základě analýzy rizik)

infekcí spojených se zdravotní péčí včetně hodnocení jejich výskytu, mikrobiologické monitorování pacientů, oblast hygieny rukou, vzdělávání zaměstnanců a návaznost programu na další oblasti.

Program prevence a kontroly infekcí má mezioborový charakter, výkonnou složkou je naše Oddělení nemocniční hygieny, v nemocnici pracuje tým pro kontrolu nemocničních infekcí, jehož činnost koordinuje nemocniční epidemiolog. Výsledky kontrol a analýzy sběru dat jsou pravidelně pololetně předkládány spolu s návrhy nápravných opatření poradě managementu ÚVN Praha.

Na nemocničním intranetu je vytvořena složka nemocniční hygiena, kde jsou k dispozici aktuální odborné materiály a postupy z oblasti prevence a kontroly infekcí, zejména k surveillance infekcí spojených se zdravotní péčí a k antibiotické politice.

● **Můžete říci něco bližšího také o další činnosti Oddělení nemocniční hygieny – o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci (BOZP)?**

Problematika bezpečnosti práce v kontextu prevence a kontroly infekcí je v nemocnici součástí každodenní praxe a v kompetenci našeho oddělení je od roku 1997. Nemocnice má vypracován postup pro identifikaci pracovních rizik i postupy pro školení zaměstnanců, při nichž jsou s riziky seznamováni. Vypracován je i postup při poranění kontaminovaným či z kontaminace podezřelým zdravotnickým prostředkem.

Pozornost je věnována i drobným poraněním, která jsou spojena s rizikem přenosu krví přenášených patogenů a která představují pro zdravotníky nejvýznamnější riziko. Od pololetí 2009 byl do nemocniční praxe zaveden systém evidence drobných poranění. Do té doby byla data sbírána různou cestou – telefonicky, emailem, papírovou formou. Po zavedení nového systému jsou data sbírána jednotně ze všech pracovišť prostřednictvím formuláře a jsou evidována elektronickým systémem Epinet. Evidenci, analýzu a zpětnou vazbu

zajišťuje naše oddělení, které zodpovídá i za evidenci všech pracovních úrazů v nemocnici. Od roku 2011 pro zaměstnavatele přibyla i legislativní povinnost chronologicky evidovat všechna poranění zaměstnanců, tedy i tato drobná poranění bez pracovní neschopnosti. Po zaslání formuláře je poranění evidováno v systému Epinet i v systému celonemocniční evidence tak, jak to požaduje vyhláška.

Jednou ročně je prováděna pravidelná prověrka BOZP, která je zaměřena zejména na technický stav pracovišť, školení zaměstnanců podle daných osnov, dále na vyhledávání a vyhodnocování pracovních rizik, pracovní úrazovost včetně prevence pracovních úrazů, používání osobních ochranných pracovních prostředků a pomůcek a dodržování zásad hygienického a protiepidemického režimu z pohledu pracovního rizika. Zpráva o výsledcích prověrky je předávána managementu nemocnice a je dostupná zaměstnancům na intranetu.

Alespoň stručně zmíním také oblast nakládání s chemickými látkami a směsmi, protože ta spadá také do činnosti našeho oddělení. Zajišťujeme školení zaměstnanců nemocnice, analogicky jako pro oblast BOZP. Průběžně je prováděna kontrolní činnost zaměřená zejména na stav nakládání s nebezpečnými chemickými látkami a směsmi na jednotlivých pracovištích, aktualizaci bezpečnostních listů chemických látek a směsí používaných v rámci nemocnice, skladování vysoce toxických, toxických a dalších rizikových chemických látek, dostupnost pravidel pro nakládání s chemickými látkami zaměstnancům na pracovištích.

Další oblastí, v níž se stírají rozdíly mezi hygienou a bezpečností, je oblast kategorizací prací. Každý zaměstnavatel je povinen provést analýzu rizik spojených se všemi pracemi, které jsou u něj vykonávány a vyhodnotit, zda mezi nimi nejsou práce spojené s nějakým rizikem pro zaměstnance, kteří je vykonávají. Problematiku kategorizace v ÚVN komplexně zpracovává naše oddělení. Zároveň také navrhuje zařazení konkrétních prací mezi práce ve ztíženém a zdraví škodlivém prostředí.

Jiří Hruška
foto: archiv ÚVN

Druhou část rozhovoru s vedoucí Oddělení nemocniční hygieny a nemocniční epidemioložkou ÚVN MUDr. Danou Hedlovou přineseme v příštím čísle časopisu VELESLAVÍN39.